

Толкач А.М., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Заяць А.Р., магістр 1 курсу,
гр. МТПР-161, юридичний факультет
*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)*
e-mail: nastiya2010@ukr.net

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ «МОЗКОВОГО ШТУРМУ» НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ

У системі вищої юридичної науки й освіти в Україні нині відбуваються динамічні зміни, пов'язані з оновленням змісту і форм професійного навчання майбутніх правознавців, пошуком нових перспективних моделей їх фахової підготовки відповідно до європейських вимог та професійних стандартів.

Розвиток України як демократичної, соціальної та правової держави, в якій визнається і діє принцип верховенства права, здійснення правової реформи, важливою складовою якої є адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, створення ефективної системи правового забезпечення в різних сферах суспільного життя, підвищення якості нормотворчої, правоохоронної та правозастосовчої діяльності, становлення громадянського суспільства. Усі ці фактори обумовлюють коло найбільш актуальних науково-освітніх завдань української вищої юридичної школи.

Сучасна професійна підготовка студентів-правників у вищих навчальних закладах повинна бути максимально спрямована на майбутні фахові потреби, формувати такий високий рівень професійної та загальної культури, компетентності, який дозволить випускникам підтримувати високий професіоналізм у будь-якій сфері правової діяльності (законодавчій, виконавчій, судовій, слідчо-розшуковій, нотаріальній, науково-освітній тощо) [1, с.180].

Застосування методу «мозковий штурм» у професійній підготовці юристів розкривали Н. В. Артикуца, Т. В. Мергель, С.Б. Телемуха, З.С. Черненко, В. Г. Чужикова та інші науковці.

Мета статті розкрити теоретичні основи та практичне впровадження на семінарських заняттях «мозкового штурму», як одного із видів інтерактивного навчання. Проаналізувати його ефективність для майбутніх юристів.

Одним з активних педагогічних методів є метод «мозкового штурму» (брейнстормінгу). Метою його проведення є отримання від групи за обмежений час великої кількості варіантів рішення поставленої проблеми. «Мозковий штурм» може продемонструвати рівень знань студентів, бо вони мусять запропонувати ідеї, здатні розв'язати проблему, створити структура обміну поглядами на загальний досвід і висловлені побажання.

Невеличкий історичний екскурс в історію виникнення цього методу.

Під час другої світової війни в британському флоті служив офіцер Алекс Осборн. Він був молодим і боявся загинути, тому зібрав на палубі екіпаж і запропонував усім висловитися з приводу захисту корабля від фашистських торпед. Ідей, думок було багато, деякі з них - зовсім безглузді (наприклад, усім вишикуватися і подути в бік торпеди, що наближається). Тим не менше ця безглузда ідея наштовхнула А. Осборна на відкриття допоміжного гвинта, який монтувався в борт корабля. Гвинт спрямовував великий струмінь води на торпеду, що заважало її руху та примушувало її змінити курс. У 1953 році вийшла книжка «Керована уява», в якій А. Осборн описав «мозковий штурм» як метод генерації ідей, який діяв за принципом «одна голова добре, а багато - краще» [2, с.326].

У сучасній методиці викладання його розуміють як метод колективного пошуку цікавих, нестандартних, творчих ідей. Особливістю цього методу є те, що його можна застосовувати при навчанні студентів ВНЗ будь-якого спрямування, не лише юридичного.

Суть процесу полягає в тому, що групі дається тема, запитання або незавершена пропозиція. Упродовж кількох хвилин учасники висловлюють на цю тему все, що спаде їм на думку. Усе це фіксується на дошці, папері або моніторі. Записується все, яким би неконкретним, безглуздим чи спірним воно не було. Доки всі тільки висловлюються, обговорення ще немає, оскільки мета полягає в отриманні великої кількості різноманітних пропозицій.

За першими пропозиціями йдуть інші ідеї, оскільки уява працює безперешкодно. У цей час не діють заборони й не даються жодні оцінки; у студентів є можливість розібрати пропозиції, висловити незгоду й обговорити всі запропоновані ідеї пізніше. Якщо активність слабка, то викладач-ведучий може запропонувати записати деякі зі своїх ідей. Але, перш ніж робити це, він повинен витримати паузу.

Надзвичайно важливо, щоб викладач-ведучий пояснив групі порядок її дій на самому початку «мозкової атаки». Так само важливо не давати групі порушувати порядок і тим самим відволікатись від завдання [3, с.110].

Перед початком розгляду проблеми, яка має бути вирішена методом «мозкового штурму», необхідно провести розминку, яка допоможе учасникам налаштуватися на потрібну манеру спілкування, тип мислення, швидкість реакції тощо. Альтернативним варіантом розминки є робота в режимі брейнстормінгу, коли викладач пропонує блок тренінгових запитань, на які учасники висловлюють свої ідеї без обмежень. Запитання повинні бути направлені на генерацію незвичайних, навіть утопічних ідей. Після розминки повинна активуватись і запрацювати творча права півкуля мозку. На розминку відводиться близько 20 хвилин.

Для реалізації методу «мозкового штурму» викладач організовує групу учасників (уся група – 8–10 студентів), щоб вони знаходилися на рівнозначній відстані від викладача. Викладач пропонує студентам вибрати модератора групи (модератор – той, хто буде слідкувати за правилами мозкового штурму на всіх його етапах, записувати ідеї (за допомогою малюнків, ключових слів, своїх позначок), пропонувати свої) [4, с.170].

Порядок проведення даного методу передбачає наступний ряд етапів:

- повідомити студентам проблему/питання, які треба вирішити;
- запропонувати учасникам висловити свої ідеї;
- записувати всі ідеї в порядку надходження та намагатися зібрати їх як найбільше;
- не вносити в ідеї жодних корективів - вони можуть бути будь-якими, навіть фантастичними;
- понукати учасників до висунування нових ідей, додаючи при цьому свої власні;
- уникайте глузування, коментарів або висміювання будь-яких ідей; не обговорювати і не критикувати висловлювання інших;
- продовжувати доти, доки надходять нові ідеї;
- наостанок обговоріть та оцініть запропоновані ідеї;
- після того, як ідеї зібрано, вони групуються, аналізуються, розвиваються всім групою;
- відбираються ті ідеї, що, на думку групи, допоможуть вирішенню поставленої проблеми [5, с. 69].

Умовно метод «мозкового штурму» можна поділити на два етапи.

На першому етапі учасники генерують свої ідеї та пропозиції. Наприклад, семінарське заняття з цивільного права: Які докази можуть бути зібрані у цій справі? До яких наслідків може призвести договір дарування? Усі пропозиції фіксуються (на дошці). У формі «мозкового штурму» студенти можуть, наприклад, відповідати на запитання: «Як відреагує на ту чи іншу позицію протилежна у справі сторона?» або «Які наслідки для клієнта буде мати ця угода?» та з'ясовують усі можливі варіанти для остаточного розв'язання проблеми.

Другий етап мозкового штурму полягає у відборі перспективних пропозицій, їх обговоренні, оцінюванні, класифікації. Ефективно при цьому працювати в малих групах із застосуванням елементів дискусії та обговорення. Функція викладача полягає у забезпеченні контролю, заохоченні студентів до активної участі у продукуванні ідей, виявленні правильних рішень, висвітленні перспектив подальшого розвитку висловлених ідей [1, с.181].

Потік нових ідей наростає подібно сніжному кому. Ідеї кожного з учасників породжують у розумах інших специфічну реакцію, що через заборону критики формується як нова, відсутня ідея. Причому найбільшу цінність мають ідеї, які безпосередньо пов'язані з раніше висловленими думками або виникли в результаті їхнього об'єднання. Ефективність мозкової атаки разюча.

Дослідження показують, що колективне мислення в умовах заборони критики створює на 70 % більше цінних ідей, ніж проста сума ідей, отриманих індивідуально. За одну годину роботи група може висунути до 150 нових ідей. Це пояснюється основною концепцією мозкової атаки - дати новим ідеям вихід з підсвідомості. На етапі систематизації ідей виконуються наступні дії: складається загальний список всіх висловлених ідей; кожна ідея формулюється в загальноприйнятих термінах; виявляються повторювані й ідеї, що доповнюють, які потім поєднуються в одну комплексну ідею; формуються ознаки, по яких різні ідеї можна об'єднати в групи; ідеї поєднуються в групи; відбувається систематизація ідей у групах. При цьому в кожній групі ідеї записуються від більш загальних до більш приватних, що доповнює або розвиває загальні ідеї [6, с. 124].

Т.В. Мергель у своєму дослідженні визначає переваги та недоліки методу «мозгового штурму». Переваги методу: забезпечення кожному члену групи «мозгового штурму» рівної участі в обговоренні проблеми та висуванні ідей; однакова продуктивність на будь-якій стадії процесу ухвалення рішення; можливість фіксації та постійного запису всіх висунутих ідей; сприятливі умови для виникнення ефекту «ланцюгової реакції» ідей.

Недоліки методу: можливість домінування одного чи двох лідерів – найбільш активних учасників групи; імовірність «зациклення» на однотипній ідеї; необхідність певного рівня компетентності та наявності представників різних спеціальностей у складі однієї групи; обмеженість часу на проведення [7, с. 46].

У цілому технологія «мозгового штурму» надає можливість активізувати мисленнєву діяльність учасників групи, творче мислення та пошук нових шляхів вирішення існуючих проблем та ситуацій. Даний метод стимулює виникнення більшої зацікавленості в роботі та навчанні, бо він зближує колектив та надає можливість самовиразитись кожному з учасників

Отже, розглянувши правила проведення мозкового штурму, його основні переваги та недоліки, визначивши перспективи використання цього методу, що основою способу є ідея, що кількість та неупередженість породжує дійсно унікальні та оригінальні думки та шляхи покращення ситуації, з приводу якої проводилось колективне обговорення.

Кожна людина обирає особисто для себе, яким методом їй зручніше користуватись у процесі пошуку інноваційних рішень, у професійній практиці юриста необхідно використовувати метод «мозкового штурму», бо він, як жоден з інших, може привести спільну енергію людей до неперевершених та непрогнозованих унікальних висновків і результатів роботи.

У сучасному світі, коли люди все більше починають працювати колективно, цей спосіб відкриває для нас все більше шляхів до само розвитку, створення цільного колективу, покращання комунікабельності та згуртованості, спрямованості на дійсно якісні результати співпраці та різноманіття творчих ідей.

Список використаних джерел:

1. Артикуца Н.В. Високоєфективні методики фахової підготовки правників.[Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2449/Artykytsa_Vysokoefektyvni.pdf?sequence=1
2. Чужикова В. Г. Методика викладання права : навч. посіб. / В. Г. Чужикова. - К. : КНЕУ, 2009. - 425 с.
3. Борисенко А. В. Застосування активних методів навчання у викладанні модулю «Захворювання пародонта» / А. В. Борисенко, І. Г. Дікова, Л. Ф. Сідельнікова // Современ. стоматология. - 2013. - № 5. - С. 110-114.

4. Телемуха С. Б. Мозковий штурм як метод реалізації інтерактивного навчання [Електронний ресурс] / С. Б. Телемуха // Український науково-медичний молодіжний журнал. - 2014. - № 1. - С. 169-171. - [Електронний ресурс] Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2014_1_47
5. Черненко З. С. Юридична клініка як форма підготовки студентів-правників : на прикладі викладання медичного права. / З.С. Черненко // Вісник Академії адвокатури України- 2013. - №3 (28) . - С. 68-74.
6. Клименко О.В. Застосування методу «мозкової атаки» у медичних закладах / О.В. Клименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - №1. - С. 123-125.
7. Мергель Т. В. Застосування інтерактивного методу «мозкового штурму» у навчальному процесі / Т. В. Мергель // Медична освіта. - 2015. - № 4. - С. 44-47.

Толкач А.М., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Книш Ю.О., студентка 3 курсу,
гр. ПР-143, юридичний факультет

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
e-mail: knish-yulya@vail.ru*

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІПАТРИДІВ

Одним із основних прав людини відповідно до Загальної декларації прав людини є право на громадянство. Ця норма має правове закріплення в Конституціях та в спеціальному законодавстві. Серед науковців світу подвійне громадянство має багато прихильників і ще більше - противників. Одні держави розглядають його як загрозу національній безпеці, інші - використовують всі можливі переваги подвійного громадянства.

Проблема подвійного громадянства не є однозначною, оскільки вона торкається, з одного боку, прав і свобод людини і громадянина, з іншого - інтересів держави. З огляду на ці обставини дослідження зазначеного питання в сучасних умовах є надзвичайно актуальним [1, с. 123].

Громадянство - це правовий зв'язок між особою та державою, що визначає їхні права та обов'язки. У міжнародному праві є поняття «біпатрид», «апатрид». Хто ж такі біпатриди?

Біпатриди (від лат. bis - двічі і грец. patridos - батьківщина, вітчизна) - це особи, які перебувають одночасно в громадянстві двох (а іноді і більш) держав.

Стаття 2 Європейської конвенції про громадянство 1997 р. містить положення, відповідно до якого множинне громадянство означає одночасну належність особи до громадянства двох або більше держав [2].

Метою статті є дослідження проблемних аспектів правового статусу біпатридів у різних країнах та шляхи їх вирішення.

Ставленням до подвійного громадянства світ розділений навпіл. Близько половини країн світу дозволяють своїм громадянам мати паспорти інших держав. Серед них, переважно, країни Заходу.

На сьогоднішній день у світі є близько 100 держав, які допускають можливість подвійного громадянства. Серед них Бельгія, Бразилія, Канада, Колумбія, Кіпр, Сальвадор, Фінляндія, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Латвія, Мексика, Нова Зеландія, Швеція, Велика Британія та інші країни. Вважається, що стосовно набуття другого громадянства найліберальнішою країною у світі є Австралія, натомість там чи не найжорсткіше імміграційне законодавство.

За ставленням до біпатризму держави можна умовно поділити на три групи:

- держави, що дозволяють множинне громадянство (наприклад, Іспанія, Канада, Франція);

- держави, які дозволяють подвійне громадянство за певних умов (наприклад, Литва, Румунія, Фінляндія);